Lieta Nr. A420258919, SKA-648/2021
Administratīvo lietu departaments
ECLI:LV:AT:2021:1130.A420258919.14.S

Latvijas Republikas Senāts
SPRIEDUMS
Rīgā 2021.gada 30.novembrī

Administratīvo lietu departaments kopsēdē šādā sastāvā: senatori Veronika Krūmiņa, Andris Guļāns, Dzintra Amerika, Jautrīte Briede, Vēsma Kakste, Anita Kovaļevska, Diāna Makarova, Lauma Paegļkalna, Valters Poķis, Līvija Slica, Ieva Višķere,

piedaloties pieteicēja /pers. A/ pārstāvim zvērinātam advokātam Didzim Vilemsonam, atbildētājas Latvijas Republikas pusē pieaicinātās iestādes – Valsts policijas – pārstāvjiem /pers. B/ un /pers. C/, kā arī atzinuma sniegšanai pieaicinātās iestādes Iekšlietu ministrijas pārstāvim /pers. D/,

atklātā tiesas sēdē izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz /pers. A/ pieteikumu par Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes 2019.gada 21.augusta lēmuma Nr. 20/3-34 atcelšanu, sakarā ar Valsts policijas kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2020.gada 30.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicējam /pers. A/ 2015.gada 14.septembrī izsniegta B1 kategorijas šaujamieroča nēsāšanas atļauja ar derīguma termiņu līdz 2025.gada 13.septembrim.

Šaujamieroča nēsāšanas atļaujas izsniegšanas brīdī pieteicējam bija deklarēta dzīvesvieta Latvijā. 2016.gada 5.decembrī pieteicējs sniedzis ziņas par dzīvesvietu ārvalstīs (Monako).

Ar Valsts policijas Galvenās kārtības policijas pārvaldes 2019.gada 21.augusta lēmumu Nr. 20/3-34 pieteicēja šaujamieroča nēsāšanas atļauja anulēta, jo viņam nav deklarētas dzīvesvietas Latvijā.

Lēmums pamatots ar Ieroču aprites likuma 23.panta 13.punktu un 24.panta pirmās daļas 1.punktu, kas nosaka prasību par deklarētu (reģistrētu) dzīvesvietu ieroču atļaujas saņemšanai, kā arī Valsts policijas pienākumu anulēt ieroču atļauju, ja personai nav deklarētas (reģistrētas) dzīvesvietas.

Pieteicējs lēmumu pārsūdzēja tiesā.

[2] Ar Administratīvās apgabaltiesas 2020.gada 30.septembra spriedumu apmierināts pieteicēja pieteikums par lēmuma atcelšanu. Apgabaltiesas spriedums pamatots ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[2.1] No Dzīvesvietas deklarēšanas likuma izriet, ka dzīvesvietas deklarēšana ir gan deklarācijas iesniegšana dzīvesvietas deklarēšanas iestādei (ja Latvijas pilsoņa dzīvesvieta ir Latvijā), gan ziņu sniegšana par dzīvesvietu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei (ja Latvijas pilsoņa dzīvesvieta ir ārvalstī). Precizējot šādu ziņu sniegšanas kārtību, Dzīvesvietas deklarēšanas likumā ir atsauce uz speciālo normatīvo aktu – Iedzīvotāju reģistra likumu, taču paziņošana notiek saskaņā ar Dzīvesvietas deklarēšanas likuma regulējumu. Gan vienā, gan otrā gadījumā rodas identiskas tiesiskās sekas – ziņas par personas dzīvesvietu tiek ietvertas vienotā iedzīvotāju uzskaites sistēmā, nodrošinot, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

Tādējādi Dzīvesvietas deklarēšanas likuma izpratnē personas paziņojums par dzīvesvietu ārvalstīs ir pielīdzināms dzīvesvietas deklarācijai Latvijas teritorijā.

[2.2] Ieroču aprites likums nošķir personas deklarēto adresi no ieroča glabāšanas adreses. Arī no Ministru kabineta 2019.gada 21.maija noteikumu Nr. 211 „Noteikumi par ieroču atļaujām un par ieroču izņemšanu un iznīcināšanu" 1.pielikuma izriet, ka iesniegumā ieroča iegādāšanās, glabāšanas vai nēsāšanas atļaujas saņemšanai fiziskajai personai ir jānorāda adrese, kurā šaujamierocis tiks glabāts, kā arī jākonkretizē, vai šī adrese ir deklarētā dzīvesvieta, deklarācijā norādītā papildu adrese, nekustamais īpašums vai nekustamais kopīpašums. No minēto noteikumu 5.pielikuma izriet, ka tiek norādīta gan personas deklarētā dzīvesvieta, gan šaujamieroča glabāšanas vietas adrese.

Tiesības nēsāt (tostarp glabāt) ieroci likumdevējs nav saistījis ar personas deklarēto dzīvesvietu. Fiziskā persona, kura saņēmusi ieroča nēsāšanas atļauju, var to Latvijas teritorijā glabāt ne tikai deklarētajā dzīvesvietā, bet arī deklarācijā norādītajā papildu adresē un citā nekustamajā īpašumā (arī kopīpašumā), ja vien šo adresi ir norādījusi, saņemot atļauju, un šī vieta atbilst visām drošības prasībām.

[3] Valsts policija par apgabaltiesas spriedumu iesniedza kasācijas sūdzību, kurā pausts viedoklis, ka apgabaltiesa nepareizi interpretējusi un piemērojusi ieroču apriti un dzīvesvietas deklarēšanu regulējošās tiesību normas.

Valsts policija uzskata, ka par personas deklarēto dzīvesvietu Ieroču aprites likuma izpratnē var tikt atzīta vienīgi adrese Latvijas teritorijā. Paziņojums par dzīvesvietu ārpus Latvijas neesot pielīdzināms dzīvesvietas deklarācijai, tādēļ izskatāmajā lietā atzīstams, ka pieteicējam nav deklarētas dzīvesvietas. Tas Ieroču aprites likuma izpratnē ir pamats ieroču atļaujas anulēšanai.

Turklāt, atrodoties ārpus Latvijas teritorijas, persona nevar izmantot ieroci atbilstoši pašaizsardzības mērķim, nevar nodrošināt normatīvajos aktos noteikto ieroča glabāšanas kārtību, kā arī nevar izpildīt pienākumu piedalīties uzraudzības pasākumos, kuros policija pārbauda ieroča glabāšanas prasību izpildi. Arī šie apsvērumi sniedzot pamatu ieroču atļaujas anulēšanai.

Tiesas sēdē Valsts policija uzturēja kasācijas sūdzībā norādītos argumentus un skaidroja, ka prasība, lai personai būtu deklarēta dzīvesvieta, ir saistīta ar nepieciešamību nodrošināt valstij iespēju sekot līdzi ieroča nēsātāja uzvedībai. Ir būtiski, lai tiesības glabāt un nēsāt ieroci nebūtu tādām personām, kuru uzvedība rada bažas par apdraudējumu sabiedriskajai kārtībai un drošībai. Efektīva iespēja sekot līdzi personas uzvedības izpausmēm

Valsts policijai ir vienīgi tad, ja attiecīgā persona pastāvīgi dzīvo Latvijā. Tāpēc arī prasība pēc deklarētas dzīvesvietas ir saprotama kā prasība, lai personas dzīvesvieta būtu Latvijā.

[4] Pieteicēja pārstāvis tiesas sēdē pauda viedokli, ka apgabaltiesas spriedumā ietvertie apsvērumi ir pareizi un pamatoti, turpretim Valsts policijas kasācijas sūdzībā norādītie argumenti ir noraidāmi.

[5] Pēc Senāta lūguma viedokli par Ieroču aprites likuma un Dzīvesvietas deklarēšanas likuma normu interpretāciju sniedza Iekšlietu ministrija.

Dzīvesvietas deklarēšanas jēga atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 3.panta pirmajai daļai ir nodrošināt, lai valstij būtu zināma adrese, kurā persona ir sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Līdz ar to reģistrētajām ziņām par personas dzīvesvietu maksimāli jāatbilst reālajai situācijai. Atbilstoši Dzīvesvietas deklarēšanas likuma 6.panta piektajai daļai, ja persona ir paziņojusi par savu dzīvesvietas adresi ārvalstī, tad dzīvesvietas deklarēšanas pienākums būs izpildīts, un persona būs sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību. Ja persona norāda dzīvesvietu ārvalstī, tad ziņas par personas deklarēto dzīvesvietu automātiski tiek aizstātas ar ziņām par personas adresi ārvalstī un otrādi.

Tomēr Ieroču aprites likuma kontekstā dzīvesvietas deklarēšanas prasībai ir cita jēga. Ieroču aprites likuma 23.panta 13.punkts ir interpretējams kopsakarā ar citām ieroču aprites regulatīvajām prasībām. Latvijā ieroču nēsāšanas (glabāšanas) atļauja izsniedzama tikai tādai personai, kuras pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā. Ja persona ir norādījusi, ka tās pastāvīgā dzīvesvieta ir ārvalstīs, kompetentajām valsts iestādēm nav iespējams pārliecināties, ka ir ievēroti atļaujas izsniegšanas un glabāšanas noteikumi, piemēram, pārliecināties par ieroča glabāšanu ieroču nēsāšanas atļaujā norādītajā vietā, kā arī kontrolēt, vai personas uzvedība neliecina par sabiedrības interešu apdraudējumu.

Motīvu daļa

[6] Kasācijas tiesvedības ietvaros izvērtējams, vai deklarēta dzīvesvieta Latvijā ir priekšnoteikums ieroča nēsāšanas atļaujas spēkā esībai.

[7] Tiesības uz ieroci privātpersonai netiek garantētas nedz Latvijas Republikas Satversmē, nedz Latvijai saistošajos starptautiskajos cilvēktiesību aktos. Līdz ar to likumdevējam ir plaša rīcības brīvība lemt par ieroču aprites regulējumu valsts teritorijā, privātpersonai izvirzītajām prasībām ieroča atļaujas saņemšanai, kā arī par ierobežojumiem ieroča atļaujas saņemšanai un spēkā esībai. Tajā pašā laikā privātpersonai ir tiesības likumā noteiktajā kārtībā iegūt ieroča atļauju, kā arī saņemt tiesisko aizsardzību pret nepamatotu tiesību ierobežošanu.

Lietā nav strīda, ka pieteicējs ir saņēmis ieroča nēsāšanas atļauju likumā noteiktajā kārtībā. Tomēr šī atļauja tika anulēta, pamatojoties uz informāciju par pieteicēja pastāvīgo dzīvesvietu ārpus Latvijas teritorijas.

[8] Ieroču aprites likuma 23.panta 13.punkts noteic, ka šaujamieroča vai lielas enerģijas pneimatiskā ieroča iegādāšanās atļauju, glabāšanas atļauju, nēsāšanas atļauju un ieroču kolekcijas atļauju aizliegts izsniegt fiziskajai personai, kurai nav deklarētas (reģistrētas) dzīvesvietas.

Savukārt Ieroču aprites likuma 24.panta pirmās daļas 1.punkts noteic, ka Valsts policija anulē ieroča atļaujas vai nepagarina to derīguma termiņu, ja uz personu attiecas šā likuma 23.panta 13.punktā minētais aizliegums, proti, personai nav deklarētas (reģistrētas) dzīvesvietas.

Minētās tiesību normas ietver galvenās lietā vērtējamās Ieroču aprites likuma prasības. Tajā pašā laikā Senāts norāda, ka neviena tiesību norma nav vērtējama atrauti no kopējās tiesību sistēmas un tiesiskā regulējuma mērķa. Tādējādi izskatāmajā lietā Ieroču aprites likuma 23.panta 13.punktā un 24.panta pirmās daļas 1.punktā noteiktās prasības ir aplūkojamas kopsakarā ar Ieroču aprites likumā definētajiem mērķiem, kā arī citām tiesību normām, kuras regulē ieroču apriti Latvijas Republikas teritorijā.

[9] Ieroču aprites likuma 2.pantā ir nostiprināts likuma mērķis – noteikt valsts un pašvaldību institūciju un privātpersonu tiesības un pienākumus attiecībā uz ieroču, munīcijas, to sastāvdaļu un speciālo līdzekļu apriti Latvijā, kā arī noteikt šo priekšmetu klasifikāciju, aizliegumus un ierobežojumus attiecībā uz šiem priekšmetiem, lai garantētu personu un sabiedrības drošību.

Ieroču aprites likuma mērķis pēc būtības saskan ar prasībām, kas izriet no Eiropas Padomes 1991.gada 18.jūnija direktīvas 91/477/EEK par ieroču iegādes un glabāšanas kontroli (turpmāk – direktīva 91/477/EEK) 5.panta pirmās daļas, proti, ka dalībvalstis atļauj B kategorijas šaujamieroču iegādi un glabāšanu tikai personām, kurām ir dibināts iemesls un kuras neapdraud sevi, sabiedrisko kārtību vai drošību.

Ievērojot Ieroču aprites likumā nostiprinātos mērķus, kā arī direktīvas 91/477/EEK prasības, Senāts atzīst, ka personu un sabiedrības drošības garantijas ietver ne vien kontroli pār ieroča atļaujas pretendenta atbilstību likumā izvirzītajām prasībām ieroča atļaujas izsniegšanas brīdī, bet arī efektīvu uzraudzību visā ieroča atļaujas spēkā esības laikā.

Ieroču aprites likuma 89.panta pirmā daļa noteic, ka Valsts policija kontrolē, kā fiziskās un juridiskās personas, kurām Valsts policija izsniegusi šajā likumā minētās atļaujas un licences komercdarbībai ar ieročiem, munīciju, to sastāvdaļām un speciālajiem līdzekļiem, ievēro ieroču, munīcijas, to sastāvdaļu un speciālo līdzekļu aprites noteikumus.

Kontrole pār likumā noteikto ieroču aprites prasību izpildi var tikt īstenota gan ar tiešiem kontroles pasākumiem, piemēram, pārbaudot šaujamieroču, munīcijas, to sastāvdaļu un lielas enerģijas pneimatisko ieroču glabāšanas apstākļus ieroču atļaujā vai licencē norādītajā adresē (Ieroču aprites likuma 89.panta trešā daļa), gan īstenojot regulārus uzraudzības pasākumus pār personas uzvedību, likumpaklausību un atbilstību vispārējām ieroča atļaujas spēkā esības prasībām (Ieroču aprites likuma 23. un 24.pants). Šīs prasības ir konkretizētas, piemēram, Ieroču aprites likuma 23.panta 7.–11.punktā, kas noteic, ka ieroča atļauju aizliegts izsniegt, kā arī izsniegtā atļauja tiek anulēta fiziskajai personai, kura administratīvi sodīta par alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošo vielu ietekmē izdarītiem pārkāpumiem, par kuru Valsts policijai ir pamatotas ziņas, ka tā ieroci var pielietot ļaunprātīgi, apdraudēt sevi, sabiedrisko kārtību vai drošību, par kuru Valsts policijai vai valsts drošības iestādēm ir ziņas, kas apliecina šīs personas piederību pie aizliegta militarizēta vai bruņota grupējuma, biedrības, nodibinājuma, politiskās partijas vai politisko partiju apvienības, vai kurai diagnosticēti psihiski traucējumi, alkohola, narkotisko, psihotropo vai toksisko vielu atkarība vai uzvedības traucējumi, kas dod pamatu apšaubīt tās spēju ievērot ieroču aprites nosacījumus, kā arī citu informāciju, kas varētu norādīt uz potenciāliem sabiedrības drošības apdraudējumiem un nepieciešamību anulēt ieroča atļauju.

Persona, kuras deklarētā un faktiskā dzīvesvieta ir Latvijas teritorijā, atrodas valsts iestāžu redzeslokā, respektīvi, Valsts policijai ir pieejami efektīvi līdzekļi uzraudzības pasākumu īstenošanai. Turpretim situācijā, kad personas deklarētā un faktiskā dzīvesvieta ir ārvalstīs, šādi uzraudzības līdzekļi ir ierobežoti, un tos nav iespējams nodrošināt nepieciešamajā apmērā un kvalitātē. Ierobežotas iespējas īstenot kontroli pār personas atbilstību Ieroču aprites likumā noteiktajām prasībām nav savienojamas ar likuma mērķi garantēt personu un sabiedrības drošību – šādos apstākļos konstatējams tiesisks pamats ieroča atļaujas anulēšanai.

Ņemot vērā iepriekš teikto, Senāts atzīst, ka Ieroču aprites likuma 23.panta 13.punkts ir interpretējams tādējādi, ka par personas deklarēto dzīvesvietu ir uzskatāma vienīgi deklarētā dzīvesvietas adrese Latvijas teritorijā.

[10] Apgabaltiesa, taisot pieteicējam labvēlīgu spriedumu, galvenokārt vadījusies tikai no tā, kas ir uzskatāms par personas deklarēto dzīvesvietu Dzīvesvietas deklarēšanas likuma izpratnē.

Senāts atzīst, ka apgabaltiesa pēc būtības ir pareizi interpretējusi Dzīvesvietas deklarēšanas likuma normas, ciktāl tās attiecas uz Dzīvesvietas deklarēšanas likumā nostiprināto mērķi – panākt, lai ikviena persona būtu sasniedzama tiesiskajās attiecībās ar valsti un pašvaldību.

Tomēr apgabaltiesas secinājumi neietver vērtējumu par Ieroču aprites likumā nostiprinātajiem mērķiem efektīvas ieroču aprites sistēmas izveidei un uzraudzības pasākumu nodrošināšanai. Ieroču aprites likuma kontekstā prasībai par deklarēto dzīvesvietu ir nozīme ne vien kā saziņas kanālam, bet arī kā līdzeklim, ar kuru Valsts policija var īstenot efektīvu uzraudzību pār ieroča atļaujas turētāja uzvedību, likumpaklausību un personības iezīmēm, kuras varētu liecināt par potenciālu sabiedrības drošības interešu apdraudējumu. Nevērtējot šos apsvērumus, apgabaltiesa ir nonākusi pie kļūdainiem secinājumiem par Ieroču aprites likumā noteikto prasību saturu un interpretāciju.

[11] Ņemot vērā minētos apsvērumus, Senāts atzīst, ka apgabaltiesa ir nepareizi interpretējusi un piemērojusi Ieroču aprites likuma 24.panta pirmās daļas 1.punktu kopsakarā ar 23.panta 13.punktu, tādēļ lieta nododama jaunai izskatīšanai apgabaltiesā.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 129.[1]panta pirmās daļas 1.punktu, 348.panta pirmās daļas 2.punktu un 351.pantu, Senāts

nosprieda

Atcelt Administratīvās apgabaltiesas 2020.gada 30.septembra spriedumu un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai Administratīvajā apgabaltiesā.
Atmaksāt Valsts policijai samaksāto drošības naudu 70 *euro*.
Spriedums nav pārsūdzams.

V. Krūmiņa A. Guļāns Dz. Amerika

J. Briede V. Kakste A. Kovaļevska

D. Makarova L. Paegļkalna V. Poķis

L. Slica I. Višķere